

УДК 327.5(477:(1-622НАТО))(048.8)
DOI: 10.36273/2076-9555.2022.1(306).23-28

Михайло Онищук,
кандидат історичних наук, доцент,
завідувач відділу моніторингу ЗМІ Книжкової палати України,
e-mail: zmi@ukrbook.net
ORCID: <https://orcid.org/0000-002-1340-1538>

Лариса Татарінова,
старший науковий співробітник
відділу моніторингу ЗМІ Книжкової палати України,
e-mail: larysa@i.ua
ORCID: <https://orcid.org/0000-002-7950-7773>

Україна — НАТО: підсумки 2021 року (огляд матеріалів українських і зарубіжних ЗМІ з питань євроатлантичної інтеграції України)

У статті проаналізовано публікації друкованих та електронних українських і зарубіжних засобів масової інформації з проблем вступу України до Північноатлантичного альянсу, висвітлено позиції керівництва США та НАТО, а також Російської Федерації щодо стратегічного курсу євроатлантичної інтеграції нашої держави.

Здійснено аналіз контенту й спрямованості окремих вітчизняних мас-медіа щодо діяльності органів влади України в контексті її євроатлантичних прагнень, з'ясовано особливості підтримки нашої держави з боку лідерів провідних країн Альянсу. Проаналізовано позицію Російської Федерації щодо готовності здійснити збройну агресію проти України, якщо вона вступить до НАТО.

Ключові слова: моніторинг ЗМІ; мас-медіа; Північноатлантичний альянс; протидія військовій агресії; стандарти НАТО; гарантії безпеки; принципи колективної оборони; зовнішня воєнна агресія; опозиційні ЗМІ

Постановка проблеми. Стратегічний курс нашої держави на набуття повноправного членства в Організації Північноатлантичного договору закріплено Конституцією України. Стратегією національної безпеки України, затвердженою Указом Президента України від 14 вересня 2020 р. № 392, євроатлантичну інтеграцію визначено одним із пріоритетів національних інтересів держави та забезпечення національної безпеки. Водночас, як засвідчує аналіз закордонних і вітчизняних ЗМІ, Російська Федерація після анексії Криму й розгортання бойових дій на Донбасі зосередила на кордоні з Україною ударне угруповання військ і погрожує застосувати силу в разі вступу нашої країни до НАТО.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Проблеми євроатлантичної інтеграції України знайшли активне відображення у вітчизняних і зарубіжних мас-медіа 2021 р. Преса опублікувала Указ Президента України "Про Річну національну програму під егідою Комісії Україна — НАТО на 2021 рік" від 11.05.2021 № 189/2021, Стратегію комунікації з питань євроатлантичної інтеграції України на період до 2025 року, затверджену Указом Президента України від 11.09.2021 № 348/2021, інші документи та матеріали відповідних міністерств і відомств із

зазначених питань. Цю тематику постійно висвітлювали на сторінках "Європейської правди", "Голосу України", "Урядового кур'єра", "beTrue Media" та багатьох інших друкованих і електронних видань в Україні та поза її межами. Автори публікацій порушували такі проблеми: "Реформування сектору безпеки та оборони в контексті державного співробітництва з НАТО" (М. Орел, О. Клочко), "Вплив російської збройної агресії на активізацію співпраці НАТО й України (С. Попко)", "У Брюсселі Україна заручилася підтримкою НАТО та США" (В. Власенко) тощо.

Водночас діяльність вітчизняних та іноземних ЗМІ щодо висвітлення проблем євроатлантичної інтеграції України 2021 р., на наш погляд, потребує більш комплексного й ґрунтовного аналізу.

Мета статті полягає в тому, щоб на основі порівняльного аналізу діяльності ЗМІ продемонструвати зусилля лідерів провідних країн НАТО з підтримки євроатлантичних прагнень нашої держави, з одного боку, й деструктивну позицію російських і проросійських ЗМІ в Україні — з іншого, а також розглянути аспекти протистояння провладних та опозиційних мас-медіа в питаннях вступу нашої країни до Євроатлантичного альянсу. Сьогодні також над-

звичайно важливо окреслити основні наративи для громадян України та світової спільноти щодо сучасних викликів і загроз.

Виклад основного матеріалу дослідження. Моніторинг вітчизняних і закордонних ЗМІ свідчить про надзвичайно високу активність у висвітленні зовнішньополітичних і суспільно-економічних проблем в Україні й навколо неї. На тлі можливої широкомасштабної агресії РФ, підготовка до якої, за даними розвідок України, США, ФРН та інших країн, мала перманентний характер упродовж 2021 р., провідні світові мас-медіа повідомляють про конкретні заходи керівництва Сполучених Штатів, НАТО та ЄС, спрямовані на протидію планам Кремля, публікують заяви своїх лідерів щодо ситуації на Сході нашої держави [1].

Потужними сигналами підтримки України в умовах загрози російської агресії, як наголошують численні ЗМІ, стали перемовини президентів США та РФ, США й України, засідання найвищого політичного органу НАТО, що відбулося в Ризі 30 листопада — 1 грудня 2021 р., візит глави ЦРУ в Москву, зустріч держсекретаря Сполучених Штатів Е. Блінкена з міністром закордонних справ Російської Федерації С. Лавровим у Стокгольмі, візит глави Пентагону до Києва в жовтні 2021 р., звернення Генерального секретаря НАТО Є. Столтенберга безпосередньо до Росії щодо ситуації навколо України тощо.

Ці проблеми віддзеркалено у вітчизняних мас-медіа, як-от "Укрінформ", "Європейська правда", "UA.NEWS", "АрміяInform", "Українські національні новини" (УНН), "Цензор.Нет", "Голос України", "Урядовий кур'єр", "День", "Радіо Свобода", "РБК-Україна", "Наука і оборона", "Економіка України", "Економічний вісник Донбасу", "beTrue Media", "Юридичний вісник України", програмах телеканалів "Інтер", "UA: ПЕРШИЙ", "UA.TV", "УНІАН" та багатьох інших [1—11].

Доволі активно коментували події, пов'язані із ситуацією в Україні та поза її межами, впливові закордонні видання The Washington Post, Bloomberg, Financial Times, The New York Times, The Daily Beast, The Guardian, The Times, Die Welt, Der Spiegel, Bild, Gazeta Wyborcza та інші.

Позбавлення Альянсом акредитації військових російських дипломатів у штаб-квартирі в Брюсселі, а також припинення діяльності представництва Росії в НАТО й військової місії НАТО в Москві свідчать про небувале до цього часу загострення відносин між Російською Федерацією та Організацією Північноатлантичного договору. Вітчизняні та закордонні мас-медіа

активно коментують заяву Генсека Альянсу Є. Столтенберга про те, що "відносини між НАТО і Росією нині перебувають на найгіршому рівні з моменту завершення холодної війни. І причини цього — поведінка Росії" [2; 3; 5].

Аналіз змісту й тональності мас-медіа свідчить, що наприкінці 2021 р. різко загострилося протистояння між проросійськими й українськими ЗМІ, що працюють у межах чинного законодавства та принципів журналістської етики. Дедалі очевиднішим стає факт, що входження України в НАТО слід розглядати набагато ширше, ніж виконання нашою державою умов і стандартів Альянсу. На передній план, з одного боку, виступають спроби Росії звинуватити нашу країну в ескаляції напруги та протидіяти її вступу до НАТО, а з іншого — зусилля США та їхніх союзників по Організації Північноатлантичного договору спрямовано на те, аби попередити РФ щодо можливих наслідків збройної агресії проти України.

Як повідомила радіостанція "Голос Америки", міністр закордонних справ ФРН Х. Маас заявив, що Росія своїми діями посилила й без того складну ситуацію та "більше не прагне до діалогу". Ресурс "Ліга.net" у цьому зв'язку наголосив, що, на думку німецького дипломата, ухвалене Росією рішення "погіршує ситуацію, яка і без того була складною". Інформаційне агентство "РБК-Україна" сповістило про заяву Генсека НАТО Є. Столтенберга на пресконференції після засідання політичного органу НАТО в Ризі 1 грудня 2021 р. За його словами, Україна може розраховувати на підтримку з боку союзників Альянсу, але не на гарантії безпеки та принцип колективної оборони.

Інформаційні агентства "BBC Україна" й "Укрінформ", інтернет-видання "Детектор медіа", "Інформаційний спротив", "Європейська правда" та багато інших наголошують, що РФ, під виглядом підготовки до зовнішньої воєнної агресії, різноманітними формами та способами намагається дестабілізувати суспільно-політичну ситуацію всередині нашої держави. Це особливо виразно виявилось під час і після проведення пресмарафону Президента України В. Зеленського 26 жовтня 2021 р. Представники ЗМІ, як-от "Цензор.Нет", "Українська правда", "Радіо Свобода", "Свобода слова Савіка Шустера", "Україна", "Україна 24", оголосили, по суті, інформаційну війну чинній владі. До них активно приєдналися блогери Д. Гордон, О. Єлісевич, Karabas Chanal, А. Шарій, Ю. Бутусов, О. Гончаренко ("Європейська солідарність"), Б. Береза та багато інших.

На українську аудиторію працюють, за даними медіаагенції "beTrue Media", понад 420 суспільно-політичних YouTube-каналів. Аналітики ініціативи "Як не стати овочем" разом із зазначеним ресурсом дійшли висновку, що новини з YouTube сьогодні споживає кожен четвертий українець і для значної кількості користувачів відеохостинг замінив телебачення. Наслідком такого зміщення інформаційного поля є позиція багатьох українців, для яких "не все так однозначно" в питаннях війни, вакцинації, ставлення до НАТО, можливої російської агресії, що стає нормою мислення й поведінки.

Попередній аналіз результатів проведеного дослідження свідчить також і про те, що український сегмент YouTube 2021 р. розпочав упевнено та методично витіснити проросійську мережу каналів, сформовану після початку російсько-української війни. Упродовж останніх трьох місяців кількість переглядів досліджуваної групи українських YouTube-каналів на 30% перевищує показники групи проросійських каналів, хоча ще рік тому останні лідирували [6].

Зміст передач опозиційних ЗМІ дедалі більше нагадує кримінальну хроніку, адже в них висвітлюють здебільшого негативні явища чи події. Багато провідних телевізійних каналів, зокрема "Україна", "Україна 24", "Інтер", "1+1", "5 канал", "ICTV", "СТБ" та багато інших, фокусують увагу глядача на резонансних подіях, ДТП, убивствах, звалтуваннях та суспільних негараздах. Особливу увагу зосереджено на соціальних проблемах, як-от подорожчання електроенергії, харчових продуктів, житлово-комунальних послуг, зростання рівня корупції серед членів партії "Слуга народу". Непрофесіоналізм, порушення журналістської етики, "джинсу" на замовлення тощо спрямовано на формування негативного сприйняття дій влади. Водночас медіа замовчують позитивні зрушення в економіці, в рамках програми "Велике будівництво", обходять увагою факти, що свідчать про просування нашої держави вперед.

Тональність і змістове наповнення вітчизняних і зарубіжних ЗМІ, особливо у IV кварталі 2021 р., можна умовно поділити на два періоди: перший — до перемовин президента Д. Байдена та В. Путіна, другий — після цього віртуального саміту.

За повідомленням ВВС, тема можливого російського вторгнення на територію України з'явилася в американських ЗМІ в жовтні 2021 р., Відтоді, з посиланнями на джерела в американ-

ських розвідувальних органах, численні видання розпочали писати про агресивні плани Кремля. Спочатку про пересування російських військ до кордону з Україною сповістила газета The Washington Post. За кілька днів супутникові фото передислокації військових формувань опублікували Politico, Bloomberg та інші видання. ЗМІ Росії й України розпочали реагувати на ці повідомлення лише тоді, коли 2 листопада до Москви вилетів директор ЦРУ В. Бернс [7—10].

Якщо до перемовин президентів Америки та РФ більшість ЗМІ, особливо вітчизняних, наголошували на тому, що тільки США можуть зупинити В. Путіна в його агресії щодо України, то після онлайн-саміту стало очевидно, що Сполучені Штати не застосовуватимуть силу на території України, а обмежаться жорсткими економічними та іншими санкціями. Хоча до широкої громадськості не було доведено деталей домовленостей на найвищому рівні, зрозуміло, що обидві сторони залишилися на своїх позиціях. В. Путін вимагає письмових гарантій щодо непросування Альянсу на Схід, а США вважає, що вступ України до НАТО — це справа України й НАТО, а не Росії.

Привертає увагу той факт, як повідомляє Департамент оборони США, що після перемовин президента США з В. Путіним і В. Зеленським ситуація біля кордонів України не змінюється, Білий дім і надалі спостерігає скупчення російських військовослужбовців. "Американська влада має інформацію про підготовку ймовірного вторгнення до України з боку Росії", — заявив пресекретар американського військового відомства Д. Кірбі.

Новий наратив Кремля, з подання В. Путіна, полягає в тому, що Україна створює загрозу для Росії. Зі свого боку, в НАТО не стали зволікати з відповіддю й чітко дали зрозуміти російському президентові, що не він вирішуватиме долю нашої держави.

У цих умовах високопосадовці ЄС і НАТО продовжують заявляти про підтримку України, проводять зустрічі й консультації щодо поточної ситуації. "24 канал" та багато інших ЗМІ повідомляли про те, що глави зовнішньополітичних відомств ЄС зібрались у британському Ліверпулі, аби обговорити підготовку Росії до можливої агресії та свої заходи протидії. Глава європейської дипломатії Ж. Борель заявив, що Кремль заплатить високу ціну в разі повномасштабного вторгнення. За його словами, ЄС і "Велика сімка" нині працюють над стримуванням російської агресії. Керівник європейської дипломатії запев-

нив, що застосування сили проти України матиме серйозні наслідки. Особливо для Росії.

Оглядач видання *The New York Times* М. Кроулі назвав саміт від 7 грудня "найбільшим на сьогодні зовнішньополітичним тестом Байдена, який матиме наслідки для стабільності Європи, правдоподібності погроз з боку США і майбутнього країни, яку Штати роками захищають від путінської агресії". На думку оглядача, одним із головних наслідків зустрічі є не поступливість президента Росії, який звинуватив Захід у нарощуванні військових потужностей в Україні та біля її кордонів. Крім того, він зауважив, що "доля України все ще висить на волосині", адже "відеозустріч президентів не вирішила кризу на українських кордонах. Ані Кремль, ані Білий дім не повідомили про суттєвий прогрес у цьому питанні" [11].

Світові ЗМІ, зокрема *The Guardian*, *The Times*, "Радіо Свобода", а також пресслужба Білого дому, наголошують на заявах Кремля, що Україна нібито винна в "демонтажі" Мінських угод і що Росія очікує від США письмових гарантій нерозширення НАТО на Схід. РФ вимагає не лише припинити подальше розширення Альянсу, а й намагається перешкодити вступу до нього України, висуває вимогу скорочення Організації Північноатлантичного договору, виходу з неї всіх держав Центральної та Східної Європи до рубежів 1997 р.

Висновки. Аналіз сутності та змісту діяльності вітчизняних і зарубіжних ЗМІ свідчить про те, що наприкінці 2021 р. сформувалися дві основні тенденції: з одного боку, більшість мас-медіа провідних країн світу, зокрема й України, спрямовують зусилля на демонстрацію деструктивної позиції Росії щодо вступу нашої країни до НАТО, висвітлення аспектів підготовки до можливої агресії, а з іншого — у вітчизняному інформаційному просторі активізувалися російські та проросійські ЗМІ, що провідють вступу України до Альянсу та обґрунтовують можливість збройного вторгнення РФ.

Прогностичний аналіз можливого подальшого розвитку ситуації в нашій державі та навколо неї засвідчує сталу тенденцію до загострення відносин між Росією та США як основних політичних гравців, а також до ускладнення внутрішньополітичної й соціально-економічної ситуації в Україні, що стала заручником глобального цивілізаційного протистояння.

У складних зовнішніх воєнно-політичних і внутрішніх соціально-економічних умовах до-

цільно окреслити наративи для громадян нашої держави й світової спільноти щодо сучасних викликів і загроз. Основні тези та аргументи, на наш погляд, такі:

— Україна має прадавню історію, й ніхто не може її переписувати та підлаштовувати під власні інтереси. Так сталося, що на сучасному етапі цивілізаційного розвитку наша країна зробила свій вибір — це шлях європейської, євроатлантичної інтеграції. Стратегічний курс держави на набуття повноправного членства в Організації Північноатлантичного договору закріплено Конституцією України. Це свідомий вибір нашого народу, його воля та право;

— Росія, яка оголосила себе правонаступницею Радянського Союзу, вважає, що може й надалі здійснювати контроль над його колишніми територіями: Північним Кавказом, Білоруссю, Придністров'ям, Кримом та українським Донбасом. Такою позицією вона дедалі більше дискредитує себе в очах світової спільноти;

— російська та проросійська пропаганда в Україні виправдовує анексію Криму й війну на Донбасі винятково через свої імперські амбіції, всупереч нормам міжнародного права. Усім відома позиція РФ усередині 1990-х рр. щодо подій в Югославії, особливо в Сербії та Косово. Сьогодні вона діаметрально протилежна;

— образ ворога в Радянському Союзі, а також і в Росії, завжди був і залишається фундаментом ідеологічної концепції "оточеної фортеці". Нині цю модель активно експлуатує російська пропаганда на тлі віртуальної переваги РФ над США та НАТО у військовій сфері. Кремль безпідставно вважає, що може диктувати Україні, як та має вчиняти і як повинна убезпечити Москву від загрози НАТО. Попри те, що цей наратив позитивно сприймає російська еліта, таке мислення в сучасних умовах може привести до непередбачуваних наслідків;

— упродовж 30 років незалежності в Україні утвердилася специфічна парадигма державно-олігархічної влади. Її сутність полягає в тому, що опозиція застосовує протиправні, не сумісні з журналістською етикою форми та способи критики дій влади і під прикриттям свободи слова й демократії безпідставно може звинувачувати її у всіх проблемах і негараздах та не нести за це відповідальності. Політтехнологи (ведучі телебачення, блогери, політики, журналісти), яких щедро спонсорують олігархи, в умовах надзвичайного стану формують у суспільстві "плюралізм думок" для збереження контролю еліти над

державною владою. Питання демонтажу державно-олігархічної структури влади має бути зрозумілим і здобути підтримку суспільства.

Реалізація стратегічного курсу євроатлантичної інтеграції передбачає здійснення комплекс-

них глибинних перетворень, спрямованих на зміцнення безпеки та добробуту українського народу, а також на досягнення нашою державою критеріїв членства в Організації Північноатлантичного договору.

Список використаних джерел

1. *Военных не будет, последствия будут*: Байден попытался одновременно напугать и успокоить Путина // 24 канал. — Режим доступа: https://24tv.ua/ru/voennyh-ne-budet-posledstviya-budut-bajden-popytalsja-novosti-rossija_n1817683. — Загл. с экрана.
2. *Генсек НАТО вновь обратился к России из-за Украины* // Хвиля. — Режим доступа: <https://hvylya.net/news/242467-gensek-nato-vnov-obratilsya-k-rossii-iz-za-ukrainy>. — Загл. с экрана.
3. *Генсек НАТО призвал Россию к деэскалации ситуации у границ с Украиной* // Hub's. — Режим доступа: <https://hubs.ua/news/gensek-nato-prizval-rossiyu-k-deescalatsii-situatsii-u-granits-s-ukrainoj-258617.html>. — Загл. с экрана.
4. *Немецкие СМИ показали возможные сценарии и последствия вторжения РФ в Украину* // UA.NEWS. — Режим доступа: <https://ua.news/ua/nemetskie-smi-pokazali-vozmozhnye-stsenarii-i-posledstviya-vtorzheniya-rf-v-ukrainu/>. — Загл. с экрана.
5. *Столтенберг об отношениях НАТО с РФ: Худшие со времен холодной войны по вине Москвы* // Ліга. Новини. — Режим доступа: <https://news.liga.net/ua/world/news/stoltenberg-ob-otnosheniyah-nato-s-rf-hudshie-so-vremen-holodnoy-voyny-po-vine-moskvy>. — Загл. с экрана.
6. *Мороз О.* Ренессанс українського YouTube. Как заканчивается эпоха пророссийских каналов в Украине. Исследование / Оксана Мороз // Украинская правда. — Режим доступа: <https://www.pravda.com.ua/articles/2021/11/24/7314996/>. — Загл. с экрана.
7. *Глава ЦРУ в Москве: не допустить удара по Украине?* // Радіо Свобода. — Режим доступа: <https://www.radiosvoboda.org/a/burns-in-russia/31553088.html>. — Загл. с экрана.
8. *Росія концентрує свої війська на кордоні з Україною* — The Washington Post // Mil.in.ua. Мілітарний. — Режим доступу: <https://mil.in.ua/uk/news/rosiya-kontsentruye-svoyi-vijska-na-kordoni-z-ukrainoyu-the-washington-post/>. — Назва з екрана.
9. *Канал CNN повідомив деталі візиту директора ЦРУ до Москви* // Радіо Свобода. — Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-cnn-vizyt-bernsa-do-moskvy/31548815.html>. — Назва з екрана.
10. *"Якщо не існує справжньої кризи, яка підходить їхнім потребам, вони її створять"* — речник Пентагону про дії Росії // VOA. — Режим доступу: <https://ukrainian.voanews.com/a/6397316.html>. — Назва з екрана.
11. *Павлюк О.* "Доля України все ще висить на волосині". Що світові ЗМІ пишуть про саміт Байдена і Путіна / Олег Павлюк // Суспільне. Новини. — Режим доступу: <https://suspilne.media/187543-dola-ukraini-vse-se-visit-na-volosini-so-svitovi-zmi-pisut-pro-samit-bajdena-i-putina/>. — Назва з екрана.

Mykhaylo Onyshchuk,

PhD of Historical Sciences, Associate Professor,

Head of the Media Monitoring Department of the Book Chamber of Ukraine

Larysa Tatarinova,

Senior Research of the Media Monitoring Department

of the Book Chamber of Ukraine

Ukraine — NATO: results of 2021

(review of Ukrainian and foreign media materials on Ukraine's Euro-Atlantic integration)

The article analyzes the publications Ukrainian and foreign media on Ukraine's accession to The North Atlantic Treaty Organization also called the North Atlantic Alliance, the positions of the US, NATO, and Russian Federation leaders relatively to strategic course of Euro-Atlantic integration of our country.

The aspirations of our state and the support of Ukraine by the leaders of the Allied countries cover the content of the publications of some Ukrainian mass media on the activities of the Ukrainian authorities on the issue of Euro-Atlantic orientation. The article shows position of the Russian Federation, its readiness to carry out armed aggression against Ukraine if our country joins NATO.

Keywords: *media monitoring; mass media; North Atlantic Alliance; counteraction to military aggression; Alliance standards; security guarantees; principles of collective defense; external military aggression; opposition media*

References

1. *Voennyh ne budet, posledstviya budut: Bajden popytalsya odnovremenko napugat i uspokoit Putina.* (2021). 24 канал, [online]. Available at: https://24tv.ua/ru/voennyh-ne-budet-posledstviya-budut-bajden-popytalsja-novosti-rossija_n1817683.
2. *Gensek NATO vnov obratilsya k Rossii iz-za Ukrainy.* (2021). Hvylya, [online]. Available at: <https://hvylya.net/news/242467-gensek-nato-vnov-obratilsya-k-rossii-iz-za-ukrainy>.

3. *Gensek NATO prizval Rossiyu k deeskalacii situacii u granic s Ukrainoj.* (2021). Hub's, [online]. Available at: <https://hubs.ua/news/gensek-nato-prizval-rossiyu-k-deeskalatsii-situatsii-u-granits-s-ukrainoj-258617.html>.
4. *Nemeckie SMI pokazali vozmozhnye scenarii i posledstviya vtorzheniya RF v Ukrainu.* (2021). UA.NEWS, [online]. Available at: <https://ua.news.ua/nemetskie-smi-pokazali-vozmozhnye-stsenarii-i-posledstviya-vtorzheniya-rf-v-ukrainu/>.
5. *Stoltenberg ob otnosheniyah NATO s RF: Hudshie so vremen holodnoj vojny po vine Moskvu.* (2021). Liga. Novini, [online]. Available at: <https://news.liga.net/ua/world/news/stoltenberg-ob-otnosheniyah-nato-s-rf-hudshie-so-vremen-holodnoj-voyny-po-vine-moskvy>.
6. Moroz O. (2021). *Renessans ukrainskogo YouTube. Kak zakanchivaetsya epoha prorossijskih kanalov v Ukraine. Issledovanie.* Ukrainskaya pravda, [online]. Available at: <https://www.prawda.com.ua/articles/2021/11/24/7314996/>.
7. *Glava CRU v Moskve: ne dopustit udara po Ukraine?* (2021). Radio Svoboda, [online]. Available at: <https://www.radiosvoboda.org/a/urns-in-russia/31553088.html>.
8. *Rosiya koncentruye svoji vijska na kordoni z Ukrayinoyu — The Washington Post.* (2021). Mil.in.ua. Militarnij, [online]. Available at: <https://mil.in.ua/uk/news/rosiya-kontsentruye-svoji-vijska-na-kordoni-z-ukrayinoyu-the-washington-post/>.
9. *Kanal CNN povidomiv detali vizitu direktora CRU do Moskvi.* (2021). Radio Svoboda, [online]. Available at: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-cnn-vizyt-bernsa-do-moskvy/31548815.html>.
10. *"Yaksho ne isnuye spravzhnoyi krizi, yaka pidhodit yihnim potrebam, voni yi stvoryat" — rechnik Pentagonu pro diyi Rosiyi.* (2021). VOA, [online]. Available at: <https://ukrainian.voanews.com/a/6397316.html>.
11. Pavlyuk O. (2021). *"Dolya Ukrayini vse she visit na volosini". Sho svitovi ZMI pishut pro samit Bajdena i Putina.* Suspilne. Novini, [online]. Available at: <https://suspilne.media/187543-dola-ukraini-vse-se-visit-na-volosini-so-svitovi-zmi-pisut-pro-samit-bajdena-i-putina/>.

Надійшла до редакції 14 січня 2022 року

УДК 811.161.2'24'26'27.2(477)(045)
DOI: 10.36273/2076-9555.2022.1(306).28-32

Ірина Коханова,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри інформаційної,
бібліотечної та архівної справи ХДАК,
e-mail: i-kohanova@ukr.net

Тетяна Сафонова,

кандидат наук з соціальних комунікацій,
старший викладач кафедри інформаційної, бібліотечної
та архівної справи ХДАК,
e-mail: frau.safon@ukr.net

Амбівалентне ставлення до мови як наслідок неофіційного білінгвізму в Україні

У статті розглянуто ситуацію неофіційного білінгвізму в Україні, а також інші чинники, що спричиняють амбівалентне ставлення до національної мови. Проаналізовано вплив радянського минулого на формування суспільної поведінки в мовному контексті, окремі аспекти перебігу війни з Росією, чинне законодавство, що посилює статус української мови як національної. Доведено факт виникнення в масовій свідомості громадян перекрученого розуміння понять "мовна норма", "національна мова", "рідна мова", "мова, зручна для спілкування".

Окреслено результати анкетного опитування здобувачів освіти та викладачів Харківської державної академії культури, Харківського вищого коледжу мистецтв, абонентів публічних бібліотек Новобаварського та Індустріального районів м. Харкова. Наведено показники, що підтверджують амбівалентне ставлення українських громадян до рідної мови.

Наголошено, що провідними напрямками сучасної соціолінгвістики стають питання мовної політики, мовної ситуації, мовної варіативності. Розглянуто мовну спільноту України та соціально-комунікативну систему держави. Актуалізовано вивчення соціолектів як групових мовних особливостей різних соціальних груп і множини запозичень, що деструктивно впливають на літературну українську мову й усвідомлення громадянами сутності національної мови.

Окреслено мовну ситуацію з українськими білінгвами, які мають радянське минуле та пам'ятають російську як мову навчання у школі та ЗВО, але, враховуючи вимоги сьогодення, застосовують у соціальній комунікації диглосію. Це соціолінгвістичний феномен, що передбачає свідомий вибір певної мови спілкування залежно від ситуації й наразі є поширеним явищем у вітчизняному комунікативному середовищі. Законодавча